

ZPRÁVY

● Doc. RNDr. Eva Račanská, CSc. – laureátka Weberovej ceny SFS

Za významnú pedagogickú, vedeckovýskumnú a organizátorskú prácu vo farmácii udelila Slovenská farmaceutická spoločnosť (SFS) Weberovu cenu pani doc. RNDr. Eve Račanskej, CSc., vysokoškolskej učiteľke Katedry farmakológie a toxikológie Farmaceutickej fakulty Univerzity Komenského (FaF UK) v Bratislave.

Pani Eva Račanská, rodená Štěpánková sa narodila 2. 1. 1949 v Litvli, okres Olomouc, kde absolvovala základné i stredoškolské vzdelanie. V rokoch 1967–1972 absolvovala štúdium farmácie na FaF UK v Bratislave. Diplomovú prácu vypracovala na Katedre galenickej farmácie na tému: Štúdium heterogénnych disperzných systémov v masťach.

Po promócii v rokoch 1972–1990 pracovala ako vedeckovýskumná pracovníčka na Katedre farmakodynamiky a toxikológie FaF UK. Okrem riešenia vedecko-výskumných úloh sa na tomto pracovisku zapojila do pedagogickej činnosti a viedla cvičenia a semináre z farmakológie, toxikológie a farmakoterapie.

V roku 1975 vypracovala a obhájila rigoróznú prácu: Vplyv *N*-(2-hydroxyetyl)palmitamidu v liečbe leukémii u potkanov a stala sa doktorkou prírodovedy.

Neskoršie v roku 1982 vypracovala a obhájila dizertačnú prácu „Analýza farmakologických vlastností novosyntetizovaných potenciálnych betaadrenolytík typu aryloxypropanolamínov“ a bola jej priznaná vedecká hodnosť kandidátky farmaceutických vied.

V roku 1990 sa stala vysokoškolskou učiteľkou, odbornou asistentkou Katedry farmakodynamiky a toxikológie FaF UK. V tejto funkcii pracovala do roku 1994. V tomto roku dokončila a predložila habilitačnú prácu: Štúdium farmakologických vlastností nových mono- a disubstituovaných fenoxipropanolamínov ako potenciálnych betaadrenolytík a príspevok k ich mechanizmu účinku. Po jej úspešnej obhajobe sa stala docentkou farmakológie.

Vo výchovno-vzdelávacej práci od roku 2004 pôsobí ako prednášateľka a examinátorka predmetov farmakológia, klinická farmakológia, farmakoterapia a toxikológia v magisterskom štúdiu aj v anglickom jazyku. Je členkou skúšobnej komisie pre štátne záverečné skúšky z predmetu farmakológia na FaF UK v Bratislave a na FaF VFU v Brne. Okrem toho pôsobí ako predsedníčka skúšobnej komisie pre štátne záverečné skúšky v anglickom jazyku na FaF UK, ako členka komisie pre obhajoby rigorózných prác, v postgraduálnom doktorandskom štúdiu a i v habilitačných konaniach. Veľmi záslužná je jej práca v atestačnej komisii I. stupňa v rámci špecializácie v odbore lekárenstvo, kde pôsobí ako examinátorka farmakológie. Doteraz pod jej vedením bolo vypracovaných 104 diplomových, 43 rigorózných (PharmDr.) a štyri dizertačných (PhD.) prác. Je členkou spoločnej odborej komisie pre farmakológiu, farmaceutickú chémiu,

sociálnu farmáciu, farmakognóziu.

Vo vedeckovýskumnej činnosti sa spočiatku zaoberala stanovením kvantitatívnych parametrov povrchovej a infiltračnej anestézie u novosyntetizovaných bázikových esterov substituovanej kyseliny fenylylkarbámovej a definovaním ich vzťahu chemickej štruktúry, fyzikálno-chemických vlastností k biologickému účinku. Prispela k farmakologicko-toxikologickej analýze pentakaínu, heptakaínu a karbizokaínu. Neskoršie

študovala účinky týchto látok na zmeny fluidity membrán, a tým schopnosti ovplyvňovať glykoproteínové makromolekuly iónových kanálov zodpovedné za transport sodíkových iónov cez biologickú membránu. U viacerých derivátov bázikových esterov kyseliny fenylylkarbámovej preštudovala a popísala ich spazmolytické, antidysrtytmické a betaadrenolytické účinky. Neskoršie významnou mierou prispela k stereochemii esterov kyseliny fenylylkarbámovej a ich biologickému účinku najmä v oblasti optických izomérov čiže tých, ktoré obsahovali stereogénne centrum.

Značnú odozvu mali jej práce, ktoré sa dotýkali štúdií a objasnenia klinicky závažného mechanizmu vzniku syndrómu vynechania po betablokátoroch, resp. kalciových antagonistoch.

V ostatnom čase značnú pozornosť venovala vyhľadávaniu nových syntetických nízkomolekulových antioxidantov najmä zo skupiny Schiffových báz so zabudovaním atómov medi, resp. iných kovov, ktoré sú schopné zasahovať do oxidoredukčných pochodov v živom organizme, a tak cielene ovplyvňovať rozvoj niektorých chorobných procesov.

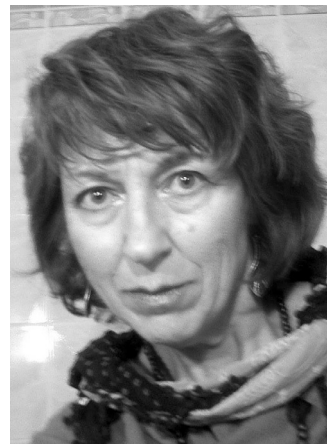
V súčasnosti sa so svojimi spolupracovníkmi zameriava na štúdium možných mechanizmov pôsobenia novozosyntetizovaných potenciálnych liečiv na úrovni tkanivovej, celúľárnej a subcelúľárnej, ktorých zvládnutie je predpokladom k definovaniu ich účinku na molekulovej úrovni.

Doteraz je autorkou alebo spoluautorkou 203 pôvodných vedeckých experimentálnych prác z ktorých je registrovaných 131 citácií, je spoluautorkou dvoch učebných textov a 1 monografie.

Výsledky jej práce okrem Weberovej ceny SFS boli ocenené Cenou odbornej spoločnosti za najlepšiu publikáciu v roku 1992, Striebornou medailou FaF UK, Medailou PhMr. Vladimíra Jána Žuffu, ktorú udeľuje SFS, Cenou rektora UK a Pamätnou medailou Galena, ktorú udeľuje dekan FaF UK.

K udeleniu Weberovej ceny SFS srdečne blahozeláme.

J. Čižmárik

● Prof. RNDr. Ján Rak, DrSc. – in memoriam

V bratislavskej nemocnici Kramáre dňa 14. apríla 2011 po dlhšej ťažkej chorobe zomrel prof. RNDr. Ján Rak, DrSc., dlhoročný vysokoškolský učiteľ Katedry galenickej farmácie FaF UK v Bratislave.

Zosnulý kolega sa narodil 10. 12. 1945 v Smižanoch okres Spišská Nová Ves. V rokoch 1962–1967 absolvoval s vyznamenaním štúdium farmácie na FaF UK v Bratislave. Diplomovú prácu „Technológia sušenia rozprašovaním“ vypracoval pod vedením doc. RNDr. Josefa Malého, CSc. na Katedre galenickej farmácie FaF UK.

Po promócii v roku 1967 bol prijatý na túto katedru do internej vedeckej prípravy. V tomto roku po obhájení rigorózneho práce „Príspevok k výskumu základných znených práškov pre tablety“ a po absolvovaní patričných skúšok sa

stal doktorom prírodovedy – RNDr.

Jeho školiteľom v rámci internej aspirantúry bol prof. Milan Chalabala, DrSc., pod vedením ktorého vypracoval dizertačnú prácu „Niektoré faktory vplývajúce na proces zhutňovania suchých zmesí liečiv a pomocných látok“. Po jej obhajobe v roku 1974 sa stal v roku 1975 kandidátom farmaceutických vied.

V rokoch 1970–1974 pracoval ako odborný asistent. V tomto období absolvoval aj

dva študijné pobyty vo Veľkej Británii na Farmaceutickej škole Polytechniky a na John Moores Univerzite v Livepoole.

V roku 1979 vypracoval habilitačnú prácu „Faktory vplývajúce na rozpúšťanie výliskov, študované na príklade tabliet ketofenylbutazónu“ a po jej obhajobe bol menovaný a ustanovený docentom galenickej farmácie.

Neskoršie roku 1982 získal na ILF v Bratislave v odbore lekárenstvo atestáciu prvého stupňa a špecializáciu v odbore farmaceutická technológia druhého stupňa.

Svoj kvalifikačný a odborný profil si zvýšil najmä vypracovaním doktorskej dizertačnej práce „Polymérové liečivé prípravky s riadeným uvoľňovaním liečiva“, na základe ktorej sa v roku 1989 stal doktorom farmaceutických vied. Na základe úspešného inauguračného konania v roku 1990 bol prezidentom ČSFR v roku 1991 vymenovaný za profesora galenickej farmácie. V rokoch 1991–2001 bol vedúcim Katedry galenickej farmácie FaF UK a členom Vedeckej rady FaF UK bol v rokoch 1970–1975 a 1991–2011.

Od promócie až do smrti bol aktívny postupne vo všetkých formách výučby galenickej farmácie. Bol členom a predsedom komisie pre obhajoby rigorózných prác, členom komisie pre obhajoby kandidátskych dizertačných prác v odbore galenická farmácia a predsedom Spoločnej odborovej komisie a neskoršie odborovej komisie doktorandského štúdia z vedného a študijného odboru galenická farmácia.

Vysoko pozitívne oceňujeme jeho pôsobenie vo výbore Slovenskej spoločnosti, z titulu ktorého bol aj vedeckým sekretárom mimoriadne úspešných medzinárodných sympózií o biofarmácii farmakokinetike a členstvo v Slovenskej liekopisnej komisii, v ktorej zastával funkciu predsedu Technologickej sekcie. Dlhšiu dobu bol i sekretárom redakčnej rady fakultného zborníka Acta facultatis pharmaceuticae Universitatis Comenianae.

Z medzinárodných organizácií je potrebné pomenovať a oceniť jeho pôsobenie vo výbore Pharmaceutical Technology Conference, World Meeting on Pharmaceutics Biopharmaceutics and Pharmaceuticals Technology, Central European Symposium on Pharmaceutical Technology, Association Pharmacie Galénique Industrielle (Paríž) a Arbeitsgemeinschaft für Pharmazeutische Verfahrenstechnik (Mainz).

Ak zovšeobecníme tematiku, obsah a výsledky jeho vedeckovýskumnej činnosti, zistíme, že sa zamerával na výskum farmaceutických pomocných látok, štúdium liekových mikroforiem, ktoré vznikajú procesmi fázovej separácie, riešil problémy jednoduchých a násobných liekových foriem, perorálnych liekov s konštantnou rýchlosťou liberácie liečiva, technologické aspekty primárnych a sekundárnych riadiacich membrán a štruktúry pre kvantifikáciu nástupu a času trvania účinku liečiv a skončil projektom Bezpečné a účinné lieky na báze moderných liekových foriem pre 21. storočie.

Z týchto oblastí má v databáze UK 358 záznamov, z ktorých je jedna kapitola vo vedeckých monografiách vydaných v zahraničí, jedna kapitola vo vysokoškolských učebniciach vydaných v zahraničných vydavateľstvách, jedna kapitola vo vysokoškolskej učebnici vydané v domácom vydavateľstve, 13 vedeckých prác v zahraničných karentovaných časopisoch, 35 vedeckých prác v zahraničných nekarentovaných časopisoch, 96 vedeckých prác v domácich nekarentovaných časopisoch, 3 vedecké práce v zahraničných recenzovaných vedeckých zborníkoch, 15 vedeckých prác v domácich recenzovaných zborníkoch a 15 príspevkov na zahraničných konferenciách. Bol autorom alebo spoluautorom 9 skriptov a 5 patentov. Tieto jeho práce mali 170 ohlasov z čoho je 70 citácií v SCI, 3 citácie v domácich publikáciách registrovaných v citačných indexoch, 60 citácií v zahraničných a 37 v domácich publikáciách neregistrovaných v citačných indexoch.

Za svoju rozsiahlu pedagogickú, vedeckovýskumnú a organizačnú prácu bol ocenený Štátnym vyznamenaním Za vynikajúcu prácu (1977), Bronzovou (1982) a Striebornou medailou (1987), Pamätnou (2002) a Medailou Galenosa FaF UK. V roku 1982 mu udelili Čestné uznanie SFS, v roku 1984 Čestné uznanie SLS, trikrát získal Cenu SFS za vedecké publikácie. V roku 1993 získal prestížne ocenenie COLORCON.

So zosnulým kolegom sa široká farmaceutická komunita a rodina rozlúčila v bratislavskom krematóriu 21. apríla 2011 konštatovaním:

„Nezomrel ten, kto ostáva v ľudských srdciach.“

Vážení kolegovia, dovoľte mi za jeho konškolákov, širokú farmaceutickú a akademickú obec podakovať sa prof. RNDr. Jánovi Rakovi, DrSc., za jeho rozsiahlu cieľavedomú prácu a popriať mu spokojný večný oddych.

J. Čižmárik